

Torah from Around the World

*De wereld staat iedere morgen als nieuw voor ons klaar;
iedereen zou moeten geloven dat zij of hij elke dag opnieuw geboren wordt.*

Ba'al Sjem Tov

Sjabbat 23 oktober / 17 Chesjwan 5782, Wajéra, Beresjiet/Genesis 18:1 - 22:24

Tanach blz. 30 - 41

Haftara: Jirmeja 19:1 - 13, 20:7 - 13

Tanach blz. 956, 957 - 958

Vertaler: Frits Pront

Commentaar: *professor Ariella Rosen is verbonden aan de rabbijnenopleiding van het Jewish Theological Seminary en aan de H.L. Milner opleiding voor chazzaniem.*

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.jtsa.edu/torah/the-gravity-of-laughter/>

DE BELANGRIJKHEID VAN LACHEN

Sidra Wajéra opent met een vloed aan acties. Toch worden verschillende van de allerbelangrijkste momenten in het verhaal niet gedreven door acties, maar door reacties.

Nadat Awraham zich haast om de drie rondzwervende vreemdelingen, die hij ziet vanaf de ingang van zijn tent, te begroeten en hen uitnodigt een bad te nemen, te rusten en te feesten, vertraagt de actie en wordt er ruimte geboden aan een verhaal dat zich afspeelt op het terrein van emoties.

De vreemdelingen brengen het nieuws dat Sara over een jaar zal bevallen van een zoon en dat daarmee een einde komt aan het tientallen jaren wachten om hun levensdoel als voorouders van een volk, in vervulling te zien gaan.

En Sara lachte in zichzelf en zei: "Zou de liefde voor mij dan nog weggelegd zijn? Ik ben immers verwelkt - en ook mijn man is al oud" (Beresjiet 18:12).

God vraagt in zijn alwetendheid aan Sara waarom zij lacht en wekt de suggestie dat haar reactie misplaatst was, want niets was te wonderbaarlijk voor Gods vaardigheden. (Het maakt niet uit dat Awraham in het voorafgaande hoofdstuk ook lachte bij het horen van hetzelfde nieuws, zonder daarvoor berispt te worden). Sara spreekt daarop niet de waarheid over haar reactie:

Sara ontkende en zei: "Ik heb niet gelachen," want zij was bang. Maar God antwoordde: "Je hebt wel gelachen" (18:15).

De geleerde Aviva Zornberg karakteriseert Sara's gelach als een belichaming van de spanning door "blijdschap over de toegenomen vooruitzichten aan de ene kant en het lachen dat enig vooruitzicht anders dan de dagelijkse realiteit (bitter? wreed?) ontkent. Lachen is het hoofd bieden aan de spanningen die noodzakelijkerwijs drukken op iemands persoonlijk lot en op iemands grenzeloze verwachtingen." (The Beginning of Desire: Reflections on Genesis, 99).

Sara lacht, niet omdat zij de belofte een kind te krijgen op de leeftijd van 90 grappig vindt, maar omdat zij het ondenkbaar vindt. Zij is de spanning aan het verwerken tussen de mogelijkheid dat haar dromen uitkomen en de onmogelijkheid dat haar lichaam in staat zou zijn om het te laten uitkomen. Zij is niet in staat haar reactie te onderdrukken, omdat dit nieuws is dat zij lang geleden opgegeven had te vernemen.

Lachen is een hoogst eigenaardige reactie. Het is (bijna) uniek menselijk en tevens diep psychologisch, een reactie die zowel moeilijk te beheersen is als iets dat wij uitlokken door middel van humor.

Tallose onderzoekers hebben ontdekt dat mensen veel vaker lachen als we met andere mensen zijn dan als we alleen zijn. In feite ontdekken we dat wij zelfs aan het lachen zijn om zaken die in de verste verte niet leuk zijn, als er anderen bij zijn. Lachen moet dan ook dienen als meer dan een reactie op het onverwachte en het humoristische.

Zornberg, die de Franse schrijver Michel Tournier aanhaalt, vertelt dat wanneer mensen samen lachen, "zij een *pseudo-taal*, lachen, gebruiken die gebaseerd is op eenstemmigheid ... een op zichzelf abstract begrip, en dat de functie ervan is de afstand tussen hun respectievelijke meningen die hen scheidt van die eenstemmigheid, te verkleinen." Lachen is een taal op zichzelf en helpt ons contact te maken op een basaal maar toch duidelijk menselijk niveau. Als we lachen of die reactie proberen op te wekken bij anderen, is

dit een bepaalde manier om te vragen: "Denk jij wat ik denk? Kan ik mijzelf aan jou spiegelen?"

Midden in een conversatie over of men al dan niet Tora-studie toegankelijk dient te maken door eerst een vrolijke situatie te scheppen, vertelt de Talmoed over de praktijk van de grote denker Rabbah die alvorens te beginnen met het doceren van zaken betreffende de Joodse Wet, "iets humoristisch placht te zeggen zodat de Wijzen misschien goed gehumeurd raken voordat ze beginnen aan de intimiderende en ontzagwekkende taak die voor hen ligt. (BT Shabbat 30b). Ongelooflijk, Rabbah stelt vast dat de beste manier om zijn studenten voor te bereiden op een ingewikkelde Tora-studie is *het vertellen van een grap*.

Door ze uit te nodigen gezamenlijk te lachen, komen hun zenuwen tot rust en worden hun hart en geest naar vermogen opengesteld.

Zij beginnen aan hun reis nadat zij de kracht hebben gevoeld van het samen delen van een ogenblik van plezier. Als zodanig wordt lachen deel van een heilige handeling, iets dat onontbeerlijk is om zich gezamenlijk bezig te houden met dat wat diepzinnig en diepgaand is.

In die mate dat lachen een sociale aantrekkingskracht heeft, beging Sara een blunder. Zij giechelde op een ongepast moment, toen haar grap (of eerder, haar instinctieve reactie) niet werd gedeeld. Op dat ogenblik was het gemakkelijker voor haar om het lachen te ontkennen toen het haar werd gevraagd, dan te proberen om de reden dat zij reageerde zoals zij deed, uit te leggen.

Maar toch schijnt zij op den duur niet bereid te zijn zich te schamen en schijnt zij zelfs te beweren dat lachen precies de juiste reactie is op de ongeloofwaardige omstandigheden waarin ze verkeert ten aanzien van Jitschaks geboorte, daar haar eigen eerste vereiste is de strijd aan te binden met de elementaire wetten van de natuur.

Na de geboorte van Jitschak,

zei Sara, "God maakt dat ik kan lachen; iedereen die mij hoort zal met mij meelachen" (Beresjiet 21:6).

Iedereen die over mijn omstandigheden hoort zal *met* mij meelachen.

Tallose verklaringen en midrasjiem zeggen dat Jitschaks geboorte een vloed aan babies van tevoren onvruchtbare vrouwen ontketende, dat ziekten werden genezen en deugdzaamheid hersteld, opdat anderen konden delen in de vreugde en lach van dit moment. Toch schijnt er hier ook een andere boodschap te zijn: het lachen is een gemeenschappelijke verbindende factor. Het is eerder een daad van vertrouwen dan van twijfel, eerder een daad van verzet en triomf dan van berusting.

Terwijl de mogelijkheid bestaat dat Sara van tevoren niet in staat was om haar reactie de baas te blijven, is haar gelach nu willens en wetens voor altijd verbonden met de naam van haar kind.

Jitschaks naam staat symbool voor Sara's hoop dat zij inderdaad misschien alsnog de aartsmoeder van een volk wordt. Het is misschien een in hoge mate opzettelijke reactie om

haar eerste en uiteindelijk enige nazaat te vernoemen naar een kracht die oncontroleerbaar is. Lachen in de vorm van een lichamelijke reactie op het onverwachte stelt ons in staat om banden te smeden, om een gevoel van affiniteit te creëren en de vreugde te ontdekken die de weg opent naar de bron.

Dat is geen grap.